

OSMANLI MÜHENDİS VE MİMAR CEMİYETİ UMUMİ NİZAMNAMESİ (1908)

Çeviri: Şeref Etker*

Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti'nin kuruluşu için 1908 yılında biri 'umumi' diğeri 'dahili' olmak üzere iki ayrı nizamname hazırlanmıştır. 'Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti Nizamname-i Umumisi' Derneğin yayın organı *Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti Mecmuası*'ndan aktararak yayımlanmıştır.¹ Dernek hakkında yapılan çalışmalarda dergide çıkan bu metin kullanılmıştır.² Burada sunulan metin Nizamname'nin kitapçık biçimindeki orijinal yayımının çeviriyazısıdır.³

Daha önce yayımlanan metin ile buradaki metin arasında bazı farklar vardır: örneğin, 7. maddedeki İdare Meclisi üye ve görevli sayıları değişiktir. Tüzüğün, Dahiliye ve Nafia Nezaretlerince onanması sürecinde bir değişiklik yapıldığı düşünülebilir. Keza, Nizamname'nin C. Okday tarafından yapılan yayımlarında 22 ve 23. maddeler yer almamıştır.

Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti'nin 1908 tarihli *Umumi Nizamname* broşürü bibliyografyalara girmemiştir.⁴

* Dr., Zeynep-Kamil Hastanesi, Üsküdar 34888, İstanbul.

¹ C. Okday, *Eski Harfli Mühendislik Dergileri (İnceleme)*, İstanbul, Kurtiş Matbaası, 2004, içinde s.45-47 ve C. Okday, 'Belgelerle Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti', *Osmanlı Mühendis ve Mimarlar Cemiyeti – Belgeleriyle*, ed. C. Okday, Ankara, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi yay., 2008 içinde s. 101-103. Nizamname'nin heriki yayını için gösterilen kaynak: *Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti Mecmuası*, numero 1, Teşrinievvel 1325/Ekim 1909, s. 6-7; numero 2, Teşrinisani 1325/Kasım 1909. Ayrıca, 'Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti'nin tarihçesi ve tüzüğü', [TMMOB] *Birlik Haberleri*, sayı 2000/1, s.4-5, [*Osmanlı Mühendis ve Mimar Cem. Mecm.*, no. 1'den sadeleştirilerek aktaran: K. Güvenç].

² F. Günergun, 'Osmanlı mühendis ve mimarları arasında ilk cemiyetleşme teşebbüsleri', *Osmanlı İlmî ve Meslekî Cemiyetleri (I.Millî Türk Bilim Tarihi Sempozyumu Bildiri Kitabı)*, yay. haz. E. İhsanoğlu, IRCICA yay., İstanbul, 1987, s.155-196 [*Osmanlı Mühendis ve Mimarlar Cemiyeti – Belgeleriyle*, ed. C. Okday, Ankara, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi yay., 2008, içinde s.41-73].

³ *Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti. Nizamname-i Umumi*, Dersaadet (İstanbul) Matbaa-i Ahmed İhsan, 1324 [Eylül 1908], 11 x 16.5 cm, 12 s.

⁴ Bkz., *Osmanlı Tabii ve Tatbiki Bilimler Literatürü Tarihi*, Haz. E. İhsanoğlu, R. Şeşen, M.S. Bekar, G. Gündüz, V. Bulut, İstanbul, IRCICA yay., 2006. *Millî Kütüphane Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası* [2001] <http://makale.mkutup.gov.tr/cgi-bin/WebObjects/EHT.woa/wa/default>

Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti Nizamname-i Umumi

Madde 1.

Cemiyetin ünvanı 'Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti'dir. Merkezi Dersaadet'de olacak ve taşralarda dahi şubeleri bulunabilecektir.

Madde 2.

Cemiyetin maksadı ber-vech-i atidir:

- (1) Osmanlı mühendis ve mimarlarının hukukunu muhafaza etmek;
- (2) Memalik-i Osmaniye'de umur-i nafta ve mimariyenin terakkisine çalışmak;
- (3) Osmanlı mühendis ve mimarlarına bir merkez-i içtima ihzar etmek;
- (4) Muhtac-ı muavenet mühendis ve mimarları himaye etmek;
- (5) Mühendis ve mimarlığa aid tedkikat ve taharriyat-ı fenniye icra eylemek;
- (6) Osmanlı mühendis ve mimarları beyninde esasen cari olan meveddet ve rabıtayı takviye eylemek;
- (7) Mühendislik ve mimarlığın terakki ve tealisine hizmet eden zevatı ve malumat, iktidar ve istikameti ile temeyyüz ve iştihar eyleyen müteahhid ve ameleyi efrad-ı memlekete tanıtmak.

Madde 3.

Cemiyet, 'Aza-yı asliye' ve 'Aza-yı fahriye' ile 'Aza-yı muhabere' ve 'Aza-yı muhtare'den mürekkebirdir.

Madde 4.

Aza-yı asliye meyanına dahil olmak için şerait-i atiyenin ifası lazımdır:

- (1) Aza-yı asliyeden iki zat tarafından Meclis-i idareye takdim olunmak;
- (2) Münhasıran Osmanlı tabiiyetini haiz bulunmak;
- (3) Alelumum bir mühendis veya mimar mektebinden şehadetname istihsal ve yahud şehadetnameyi haiz olmayıp da mühendis veya mimarlıkta fiilen ibraz-ı iktidar ve kesb-i iştihar etmiş olmak;
- (4) Meclis-i idarece azalık memuriyeti tasvib ve tasdik kılınmak;
- (5) Alelumum bir defaya mahsus olmak üzere, duhuliye namile bir Osmanlı lirası ve hisse-i iştihar namile de Dersaadet'de bulunanların şehri yirmi ve taşrada bulunanların kezalik şehri on guruş ita eylemek.

Madde 5.

Meclis-i idarenin teklifi üzerine, Meclis-i umumi memalik-i ecnebiyede mukim ve meşhur mühendis ve mimarlara, muvafakatleri alınmak şartıyla 'Aza-yı muhabere' unvanını verir.

Madde 6.

Laakal yirmibeş lira ihda eden zevat 'Aza-yı muhtare' unvanını alırlar ise de, bu azanın hakk-ı rey ve intihabı olamaz.

Madde 7.

Meclis-i idare oniki azadan mürekkebe olub müddet-i memuriyeti bir senedir. Meclis-i idare şu suretle teşekkül eder: ⁵

(1) Sekiz kişiden mürekkebe bir heyet ki, bunların vezaifi ber vech-i atidir:

bir Reis
iki Reis-i sani
üç Katib
bir Evrak Memuru
bir Veznedar⁶

(2) Evrak Memuru müstesna olmak üzere, Meclis-i idarede üç sene müteakiben aynı memuriyeti işgal eden zevat, ancak bir sene sonra tekrar Meclis-i idareye dahil olabilir. Meclis-i idare laakal ayda bir defa reis veya azaların rubu tarafından vaki olan davet üzerine akd-i içtima eder.

Mukarreratın meriyet-i ahkamı için Meclis-i idare azasının laakal nısfından bir fazlasının mevcut bulunması lazımdır. Meclis-i idarenin zabıt varakası mevcut azalar ve mukarrerat-ı muharrere reis veya reis-i sani ile bir katib tarafından imzalanacaktır.

Madde 8.

Cemiyetin Nizamname-i umumi ve dahilisi ahkamını hüsn-i suretle tatbik ve icra ettirmek vazifesiyle mükellef olmak üzere, üç aza-yı asliyeden mürekkebe bir 'Heyet-i teftişîye' tayin olunacaktır.

Madde 9.

Cemiyete terk adilen hediye ve teberruatın kabulüne, emlak ve akarın ahz ve mübadelesine aid muamelat usul ve nizamı dairesinde icra ettirilir.

Madde 10.

Ferağ muamelatıyla terhinat, icar ve isticar mukavelenemeleri Meclis-i umuminin tasdikinden sonra muteber addedilir.

Madde 11.

Umur-i hukukiyeye müteallik muamelatın takibi Meclis-i idare tarafından tensib olunan zata tevdi kılınır.

Madde 12.

Cemiyetde ifa-yı memuriyet edenlere maaş veya ücret namıyla hiçbir şey verilmez.

Madde 13.

Cemiyetin varidatı ber-vech-i ati teşekkül eder:

- (1) Azalardan istifâ olunacak ücret-i duhuliye ve hisse-i iştirak.
- (2) Neşriyatdan vuku bulacak hasılat.
- (3) Hediye ve teberruat.

⁵ C. Okday, a.g.e., maddenin ilgili bölümü şöyledir: 'Meclis-i idare yedi azadan mürekkebe olub müddet-i memuriyeti bir senedir. Meclis-i idare şu suretle teşekkül eder: bir Reis, bir Reis-i sani, iki Katib, bir Evrak Memuru, bir Veznedar'.

⁶ Meclis-i idare'de sayılan sekiz kişilik 'heyet' dışında dört de 'aza' olduğu anlaşılmaktadır.

(4) Bera-yı teşvik hükümetce nakden vuku bulacak muavenat.

(5) Usul ve nizamı dairesinde Cemiyetin istihsal edeceği müsaade ile mevki-i fiile vaz edeceği müessesatdan ve her türlü teşebbüsat-ı nafiadan temin edebileceği varidat.

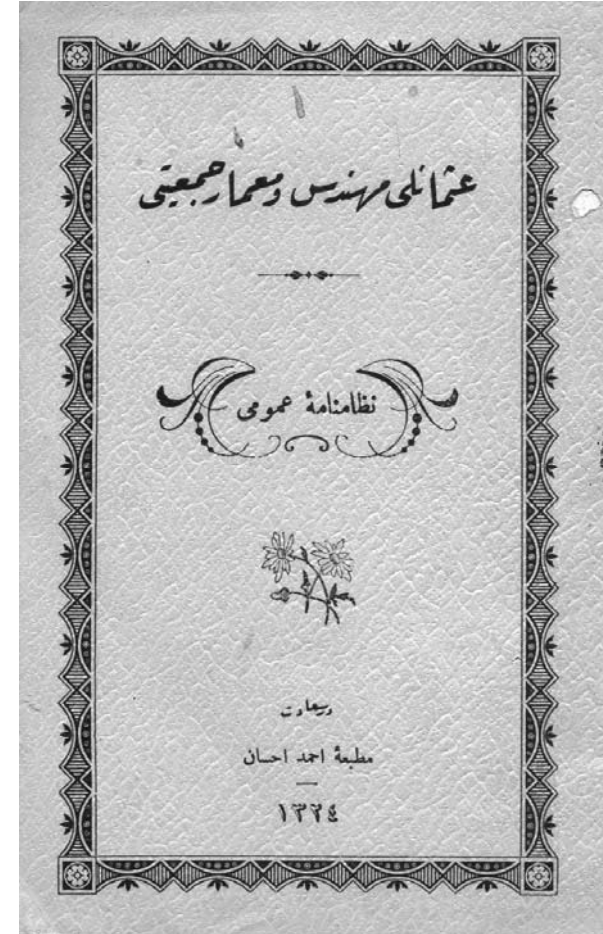
(6) Cemiyet emval-i menkule ve gayr-ı menkulesinden hasıl olacak varidat.

Madde 14.

Nukud-i mevcudenin suret-i istimali Meclis-i idarenin kararına muallaktır.

Madde 15.

Varidat-ı safiye-i seneviyenin yüzde onu ihtiyat akçesini teşkil eder.

Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti Nizamname-i Umumi Dersaadet, Matbaa-i Ahmed İhsan, 1324 (Ş. Etker koleksiyonu)

Madde 16.

Cemiyetin vasıta-i neşriyat ve icraatı şunlardır:

Bir risale-i mevkute ⁷

Fenni layihalar

Fenni risaleler

Konferanslar

Müsabakalar, mükafatlar, muavenetler

Madde 17.

Meclis-i idarenin tedkik ve tasdiki olmaksızın Cemiyet namına hiçbir güne neşriyatta bulunulamaz.

Madde 18.

Meclis-i umumi, aza-yı asliye ve aza-yı fahriyeden teşekkül eder ve senede laakal bir defa içtima eyler. Meclis-i umumi de tezekkür olunacak mevad Meclis-i idare tarafından tanzim ve ihzar edilir. Meclis-i idarenin umuru hakkında Cemiyetin ahval-i cariye ve atıyesine dair bilimum raporlar Meclis-i umumide kıraat olunur. Meclis-i umumide sene-i sabıka hesabı ve sene-i atıye bütçesi tedkik ve ledel-icab tasdik olunur. Meclis-i idare azası nasb ve tayin kılınır. Senenin hulasa-i hal ve hesabı bütün azalara ve Dahiliye Nezareti'ne gönderilir.

Madde 19.

Meclis-i umumi inikad edebilmek için Dersaadet'de mevcut azaların nisfından bir fazlasının isbat-ı vücud eylemesi şarttır. Bulunmadığı takdirde bir hafta sonra reis tarafından tekrar içtimaa davet olunarak, bu defa Meclis-i idare ve müfettişler tarafından ittifak-ı ârâ ile müzakeratın icrası lüzumu beyan ve mevcut azaların ekseriyeti işbu lüzumu tasdik ederlerse müzakerata ibtidar olunur.

Madde 20.

Aza-yı Cemiyetden bir veya birkaçı li-sebebin istifa edebileceği gibi, ledel-icab Meclis-i idarenin raporu ve Meclis-i umuminin karare ile azadan bir veya birkaçı Cemiyetden ihraç olunur.

Madde 21.

Nizamname-i umumiden bazı mevadın tadili Merkez-i umuminin ekseriyet-i ârâsı ile tasdikine mütevakıftır.

Madde 22.

Meclis-i idare azasından biri istifa eder veya vefat eyler ise, yerine lüzumu takdirinde rey-i hafi ile, diğeri Meclis-i idare tarafından tayin olunur ve bunun memuriyeti selefının memuriyeti ile hitam bulur.

Madde 23.

Aza-yı fahriye her ücretten muafdır.

Madde 24.

Duhuliye alelumum bir Osmanlı lirasıdır. Bundan maada merkez aza-yı asliyesi şehri yirmi ve taşra aza-yı asliyesi dahi şehri on guruş hisse-i iştirak ita edecektir.

Madde 25.

Cemiyetin feshine lüzum görüldüğü takdirde inikad edecek Meclis-i umumide asli ve fahri azanın laakal nisfından bir fazlasının hazır bulunması lazımdır.

Madde 26.

Cemiyetin feshi kesb-i katiyet etdikden sonra emval-i menkulesi ve gayr-ı menkulesi Meclis-i umuminin karare ile menafi-i umumiye hadim cemiyet-i fenniye ve hayriyeye tevzi edilir.

Madde 27.

Cemiyetin Nizamname-i umumi ve dahili tedkik ve tasdik olunmak üzere Dahiliye ve Nafia Nezaretlerine takdim edilecektir.

The Ottoman Society for Engineers and Architects – General Statute of 1908

The Ottoman Society for Engineers and Architects was founded in September 1908, immediately after the Young Turk Revolution. The founding members of the Society formulated a General Statute specifying the aims of the organisation, describing membership status, composition of the board of directors, and the various functions of the Ottoman Society for Engineers and Architects as a professional body. Studies on the activities of the society referred to the text of the statute published in the Society's journal in 1909. This statute was, in fact, published earlier separately as a pamphlet. As both statutes differ in some details, transliteration of the original statute published in 1908 is presented as a contribution to the history of the Society.

⁷ *Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti Mecmuası*, derneğin kuruluşundan bir yıl sonra yayımlanmıştır. c.I., sayı 1, Teşrinievvel 1325 /Ekim 1909. <http://sureli.mk.gov.tr/detail.php?id=378#>

OSMANLI BİLİMİ ARAŞTIRMALARI

DERGİSİNİN YAYIN İLKELERİ VE YAZIM KURALLARI

Osmanlı Bilimi Araştırmaları (OBA), bilim, teknoloji ve tıp tarihi ile temel ve uygulamalı bilimlerin tarihini ele alan araştırma makaleleri, çeviri ve tanıtım yazıları (bilimsel toplantı ve yayımlar) yayımlamayı hedefleyen hakemli bir dergidir. Derginin öncelikli amacı, Türk bilim tarihi konusundaki araştırmaları yayımlayarak, bu bilim dalının gelişimine katkıda bulunmaktır. OBA'nın yayın dili Türkçe'dir. Dergide, İngilizce, Fransızca ve Almanca makaleler de yayımlanabilir. 1995 yılında yayına başlayan dergi, 2001 tarihinden itibaren yılda iki sayı (yaz ve kış) olarak yayımlanmaktadır.

Yayımlanmak üzere OBA'ya gönderilecek çalışmalarda aranan özellikler

1. Çalışmanın metni dört kopya olarak bir adet disket kaydıyla (PC Word) birlikte editöre gönderilmelidir.
2. A4 kağıda tek yönlü ve tek satır aralıklı basılmış olan metin, boyutları 12.5 x 18.5 cm olacak şekilde düzenlenmiş olmalı; yazı karakteri olarak Times New Roman Türk kullanılmalıdır. Metin 11 punto, dipnotlar 8 punto, makale başlığının tamamı büyük harflerle 12 punto ve koyu yazılmalıdır. Metin içindeki bölüm başlıkları sadece baş harfleri büyük 11 punto ve koyu; bölüm alt başlıkları ise, 11 punto italik ve beyaz olacak şekilde düzenlenmelidir.
3. Çizelgeler ve çizimler ana metnin içindeki yerlerinde, ekler metin sonunda olmalıdır. Dipnotlar sayfa altında verilmelidir. Kitap ve dergi adları beyaz italik, makale başlıkları tırnak içinde yazılmalı, kitapları yayımlayan kurumların adları açık olarak (İstanbul Üniversitesi Yayınları, Türk Tarih Kurumu Yayınları, vb.) belirtilmelidir.
4. Yukarıda belirtilen özelliklere uygun olarak hazırlanmış olan çalışmanın, ekler, resim, şekil ve tablolarıyla birlikte 40 sayfayı geçmemesi tercih edilir.
5. Yazının ilk sayfasında, çalışmanın başlığı, yazar / yazarların adı ve adresleri bulunmalıdır.
6. Metin sonunda en az 100 kelimelik bir özet verilmelidir. Türkçe makalelerin özetleri İngilizce, yabancı dilde yayımlanacak makalelerin özetleri Türkçe ve İngilizce verilmelidir. Özetlerin altında en az üçer adet İngilizce ve Türkçe anahtar sözcük yer almalıdır.
7. OBA'ya gönderilen çalışmalar, yazar ve hakem kimliği gizli tutularak üç hakeme gönderilir. Çalışma, hakemlerden en az ikisinin raporu olumlu ise yayımlanır.

Çalışmaların gönderileceği adres:

Feza Günergun (editör)
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bilim Tarihi Bölümü
Beyazıt, 34459 İstanbul
Tel: 0212 455 57 00/15978; Fax. 0212 511 43 71
E-posta: fezagunergun@yahoo.com